

Deelnotitie 4.6 Landschappelijke inpassing en voorlopige grenzen zoekgebied

1 inleiding

Windturbines dragen bij aan een schoner milieu en hebben een moderne, hightech uitstraling. Windturbines hebben grote invloed op hun omgeving. Door hun hoogte en omvang beïnvloeden ze het landschap. Met de locatiekeuze en de plaatsing moet dan ook zeer zorgvuldig worden omgegaan. Na plaatsing vormen windmolens zelf een landschappelijk element. Ze creëren zelf een nieuw landschap en voegen zich door hun schaal nauwelijks meer naar de omgeving. Bij een onzorgvuldige locatiekeuze kan een storend beeld ontstaan. Daar staat tegenover dat een goed doordachte opstelling de herkenbaarheid en ruimtelijke structuur van het landschap kan versterken en herkenningspunten kan toevoegen.

2 beleid

rijksbeleid

Het rijksbeleid (Nota Ruimte, 2006) is erop gericht windturbines zoveel mogelijk te bundelen tot lijnen of parken. Plaatsing van windturbines moet qua opstelling en vormgeving zodanig worden ingepast, dat de molens aansluiten bij de karakteristiek van het landschap en de aanwezige cultuurhistorische landschapswaarden. Door windturbines in een lijnopstelling langs een dijk, snelweg of vaart te plaatsen wordt rekening gehouden met de lijnen in het landschap. Daarnaast kan door een weloverwogen kleurstelling de eenheid en het karakter van de opstelling worden geaccentueerd.

In 2013 is in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken door landschapsarchitectenbureau h+n+s de visie 'handreiking waardering landschappelijke effecten windenergie' opgesteld.

provinciaal beleid

De provinciale Structuurvisie geeft aan dat de provincie de ontwikkeling van windenergie onder voorwaarden steunt. De provincie kiest hierbij voor geclusterde opstelling van windturbines. Dat kan bij grootschalige bedrijventerreinen in het stedelijk concentratiegebied en in landschappen die qua schaal en maat geschikt zijn. Dit laatste zijn bijvoorbeeld de zeer open zoekleigebieden van West-Brabant.

In de Verordening Ruimte 2014 worden de mogelijkheden voor windturbines nader bepaald. Omdat Oss niet gelegen is in het zoekgebied voor windturbines zijn de mogelijkheden beperkt. Volgens de Verordening Ruimte 2014 mogen windturbines met een bouwhoogte van meer dan 25 meter worden gebouwd in bestaand stedelijk gebied. Deze voorwaarde gaat echter vervallen bij de eerstvolgende herziening van de Verordening. De andere voorwaarden blijven bestaan: Windturbines mogen specifiek worden gebouwd op of aansluitend aan stedelijk concentratiegebied, waaraan een bestemming voor een middelzwaar en zwaar bedrijventerrein met een bruto omvang

van ten minste 20 hectare is toegekend. De turbines moeten worden gesitueerd in een cluster of een lijnopstelling van ten minste 3 windturbines.

Windturbines mogen in beginsel niet in de ecologische hoofdstructuur (EHS) staan. Alleen als er sprake is van zwaarwegende redenen en belangen en er geen alternatieven zijn, is plaatsing binnen de EHS te overwegen. De provincie Noord-Brabant heeft specifiek aangegeven de karakteristiek van de Beerse Overlaet van groot belang te vinden.

gemeentelijk beleid

In de Nota Landschapsbeleid (2015) wordt kort ingegaan op het gemeentelijk ruimtelijk/landschappelijk beleid voor windmolens. De gemeente Oss voert een 'ja, tenzij' beleid. Hierbij wordt rijks- en provinciaal beleid als uitgangspunt genomen (voor projecten die we op korte termijn willen realiseren). De gemeente Oss biedt maatwerk bij concrete aanvragen. Toepassing van windturbines in de gemeente Oss is minder voor de hand liggend dan plaatsing in de zogenaamde 'windprovincies', zo staat in de Nota Landschapsbeleid. Wij sluiten dit, gelet op de gemeentelijke duurzaamheidsambities echter zeker niet uit. Op grond van de vastgelegde gemeentelijke duurzaamheidsambities streven wij naar een duurzame (energieneutrale) gemeente met verschillende vormen van duurzame energie, waaronder ook windturbines. Vanuit ruimtelijk en landschappelijk oogpunt is het van belang dat windmolens zorgvuldig worden ingepast of dat een nieuw aantrekkelijk (energie)landschap wordt gecreëerd.

De gemeente Oss wijst daarom locaties aan die geschikt worden bevonden voor plaatsing van windturbines. Daarbij wordt voor de korte termijn het rijks- en provinciaal beleid als uitgangspunt genomen. Daarnaast onderzoeken we ook mogelijkheden die (nog) niet passen binnen het provinciaal beleid. Dit laatste heeft aanmerkelijk meer tijd (en overleg) nodig. Naast milieutechnische spelen landschappelijke overwegingen een belangrijke rol. In deze memo wordt dat laatste verder toegelicht.

3 landschappelijke kenmerken

De plaatsing van windmolens dient een bijdrage te leveren aan de landschapsstructuur en identiteit van het landschap. Windturbines moeten een gebied een meerwaarde kunnen geven, zoals herkenbaarheid of een extra betekenis. Zij creëren daarbij ook een nieuw, herkenbaar energielandschap met een eigen identiteit.

Er moet gezocht worden naar landschappen die deze duidelijk aanwezige elementen kunnen 'dragen'. Deze grootschaligheid komt zowel bij een industrieel landschap zoals Elzenburg als bij het aanliggende open komgebied voor.

Een ander landschappelijk kenmerk dat van belang is voor de situering van windmolens is 'weidsheid'. Over het algemeen geldt dat windmolens goed passen in een weids en open landschap. Deze weidsheid komt in het Osse buitengebied voor in het open komgebied.

Op basis van deze landschappelijke kenmerken is het vanuit landschappelijke overwegingen voorstelbaar dat aan de rand van Elzenburg-De Geer windmolens geplaatst worden.

4 uitgangspunten

Uitgangspunten

1. *Het windmolenpark moet op of aangrenzend aan het industrieterrein Elzenburg -De Geer worden gesitueerd en niet te ver het open komgebied insteken.*
2. *Alternatieven op andere locaties en/of andere (eventueel kleinere) windmolens worden niet uitgesloten.*
3. *Er is aandacht voor een goede landschappelijke inpassing (bijvoorbeeld de kleur van de molens en aanvullende beplanting in de ruime omgeving).*
4. *De windmolens moeten niet te nadrukkelijk zichtbaar zijn vanuit de (randen van de) kernen in de buurt (Macharen, Haren en Berghem).*
5. *Streven naar het opwaarderen van het windpark tot 'energiepark': een combinatie van windmolens, zonne-energie, andere vormen duurzame energie, natuurontwikkeling (rond Hertogswetering) en educatie in een uniek concept.*

Toelichting op de uitgangspunten

1. *Het windmolenpark moet op of aangrenzend aan het industrieterrein Elzenburg-De Geer worden gesitueerd en niet te ver het open komgebied insteken.*

Dit eerste uitgangspunt komt voort uit de ruimtelijke randvoorwaarden die vanuit de provincie gesteld worden.

Industrieterrein Elzenburg-De Geer ligt aan de noordzijde als een kop op de stad Oss in het open komgebied. Landschappelijk gezien zou het sterk zijn een schil van windmolens rond het industrieterrein te plaatsen. Een compact ensemble van molens verdient de voorkeur boven een lijnopstelling die ver het landschap insteekt.

Openheid van het landschap

Het noordelijk deel van Elzenburg-De Geer en het 'zoekgebied windmolens' ligt in het landschapstype 'komgebied'. Het komgebied kenmerkt zich door grote openheid en lange zichtlijnen. Enerzijds is dit een positief punt: door de weidsheid van het landschap passen de windmolens hier goed. Anderzijds is dit ook meteen een aandachtspunt: juist door die weidsheid en openheid zijn de windmolens van veraf te zien.

Beerse Overlaet

De Beerse Overlaet is belangrijk voor de geschiedenis van de gemeente Oss. De Beerse Overlaet was een systeem waarbij bij topafvoer van de Maas een deel van het water in de buurt van Cuijk, bij Beers, de binnendijkse gebieden kon instromen. Als deze Beerse Overlaet door hoog water op de Maas in werking was, stroomde het water tussen Oss en de hoger gelegen kernen op de oeverwaal door. De Beerse Maas stroomde zo door het komgebied richting Empel. Het gebied van de Beerse Overlaet is cultuurhistorisch van grote waarde. Hierbij is vooral de openheid een kenmerkende waarde.

Ecologische verbindingszone Hertogswetering

De Hertogswetering vormt een belangrijk landschapselement in het open komgebied. Deze wetering is van oost naar west (van Grave tot 't Wildt) gegraven in de 14de eeuw, in het diepste

gedeelte van het open komgebied. De wetering ligt dan ook midden in het komgebied, met ten noorden en zuiden open polders. Aan weerszijden van de Hertogswetering is het vanuit landschap wenselijk een brede strook vrij te houden, om deze ligging midden in de polder zichtbaar te houden.

De kern Oss is met Elzenburg-De Geer al vrij ver 'opgerukt' de open polder in, richting de Hertogswetering.

De Hertogswetering - met een brede open zone aan weerszijden- vormt een logische, natuurlijke begrenzing van een eventueel windmolenpark.

In de EHS mogen van de provincie Noord Brabant in beginsel geen windmolens gesitueerd worden. Direct buiten de EHS worden geen restricties opgelegd.

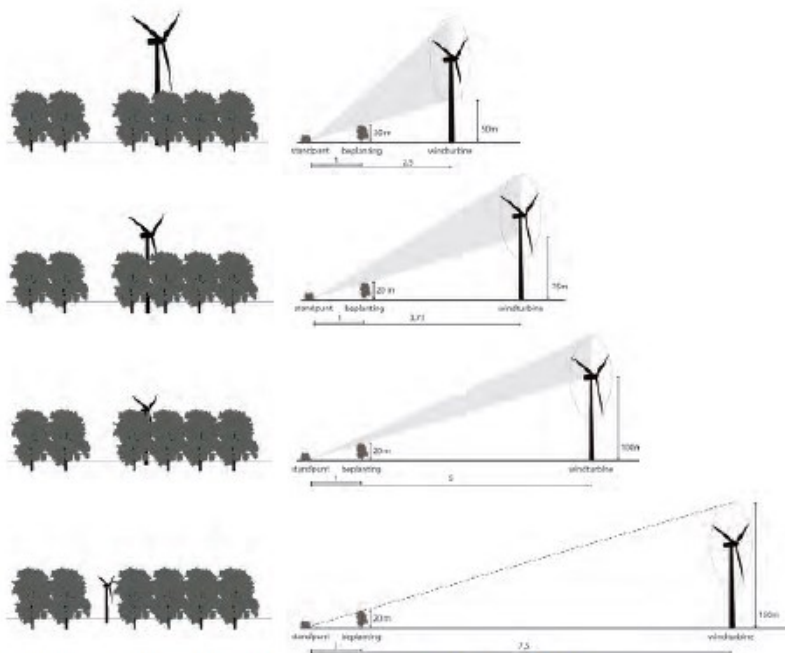
2. Alternatieven op andere locaties en/of andere (eventueel kleinere) windmolens worden niet uitgesloten.

Op de beoogde locatie op en aansluitend Elzenburg-De Geer wordt gestart met een eerste windpark. Er is in eerste instantie uitgegaan van situering van grote windmolens met een ashoogte van 120 meter (en wieken van 60 meter lang). Situering van kleinere molens langs bijvoorbeeld de Weg van de Toekomst of de industrieterreinen is vanuit landschappelijk oogpunt wellicht ook mogelijk.

Mogelijk is het wenselijk dat hiervoor de richtlijnen van de Provincie Noord-Brabant op termijn worden aangepast. Dan komen wellicht ook andere locaties in beeld.

3. Er is aandacht voor een goede landschappelijke inpassing, bijvoorbeeld de kleur van de molens en aanvullende beplanting in de ruime omgeving.

Door de grote hoogte van windmolens (mogelijke ashoogte 120 meter) heeft het geen zin om direct rondom een windmolenpark een houtsingel of bomenrijen te planten. Deze begroeiing heeft immers – in het eindstadium- nog slechts een hoogte van maximaal 25 meter, en zal schril afsteken tegen de windmolens. Hierdoor wordt juist de grote maat van windmolens versterkt, hetgeen onwenselijk is. Wel is het mogelijk om verder weg - o.a. direct nabij de woonkernen - opgaand groen te plaatsen, om zo het zicht op de windmolens te filteren.

De afstand tussen windturbines en beplantingselementen staat in relatie tot de zichtbaarheid van de windturbines

(uit 'handreiking waardering landschappelijke effecten van windenergie' door H+N+S landschapsarchitecten)

4. *De windmolens moeten niet te nadrukkelijk zichtbaar zijn vanuit de (randen van de) kernen in de buurt (Macharen, Haren en Berghem).*

De beleving van windmolens vanuit de omliggende dorpen is een belangrijk aandachtspunt. Hiervoor kan samen met de bewoners van betreffende dorpen (Macharen, Haren, Berghem) gekeken worden naar integrale planvoorstellen, bijvoorbeeld voor extra bomen aan de dorpsranden. Direct nabij de kernen is het goed mogelijk om opgaand groen te plaatsen die het zicht op de windmolens filtert (zie 3).

Eventueel is dit te combineren met een dorpspark/ hondenuitlaatstrook/ wandelroutes etc. Ook vanuit Oss zullen de windmolens zichtbaar zijn op sommige plekken, maar door de situering van hoge gebouwen op Elzenburg-De Geer en de dichte bebouwingsgraad, zal dit beperkt zijn.

5. *Streven naar het opwaarderen van het windpark tot 'energiepark': een combinatie van windmolens, zonne-energie, andere vormen duurzame energie, natuurontwikkeling (rond Hertogswetering) en educatie in een uniek concept.*

Het is mogelijk om de windturbines als losse elementen in het huidige landschap op de beoogde locatie te plaatsen, maar het opwaarderen van dit nieuwe energielandschap tot een duurzaam 'energiepark' geeft de opgave extra betekenis. Hierin kunnen verschillende vormen van duurzame energie gebundeld worden tot een herkenbaar geheel, dat goed aansluit op de ambities van de naastgelegen Weg van de Toekomst. Het park zou tevens een educatieve voorziening kunnen krijgen, waarin het verhaal van innovatieve duurzame energie verteld wordt en tevens het vernieuwende van de Weg van de Toekomst wordt uitgedragen. Binnen de ambitie van een energiepark past ook het oppakken van de natuurontwikkeling rond de aangrenzende Hertogswetering.

Er zijn een aantal referenties van vergelijkbare energieparken, zoals Georgswerder bij Hamburg en energiepark Waalwijk.